

STANOVISKO GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

YVES BOT

prednesené 7. decembra 2010¹

1. Nezhody rozvádzaajúceho sa páru o osude spoločných detí môžu pre tieto deti predstavovať bolestnú, či dokonca traumatizujúcu skúšku. Táto skúška môže byť ešte náročnejšia v prípade zmiešaného páru, ak jeden z rodičov, ktorý nesúhlasí s opatreniami prijatými vo vzťahu k deťom súdmi členského štátu, kde mal pár bydlisko, odíde s týmito deťmi do štátu svojho pôvodu a snaží sa na súdoch tohto štátu získať opačné rozhodnutie. Pokiaľ k tomu dôjde, je situácia detí upravená protichodnými súdnymi rozhodnutiami, pričom výsledkom toho je najčastejšie viac-menej dlhšie prerušenie akéhokoľvek vzťahu či bežných vzťahov s druhým rodičom.

2. Význam ujmy spôsobovanej deťom takýmto postupom viedol štáty, aby najskôr zmluvne, prostredníctvom Haagskeho dohovoru z 25. októbra 1980², a potom v rámci Európskej únie zmluvne a následne formou právnej úpravy zaviedli systémy spolupráce medzi súdmi jednotlivých štátov, ktoré boli v prípade neoprávneného premiestnenia

alebo zadržiavania dieťaťa jedným z rodičov určené na zabezpečenie jeho vrátenia v čo najkratšom čase do miesta jeho bydliska pred premiestnením.

3. Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003³, ktoré je v tejto veci relevantné, zavádza systém, podľa ktorého ak súd členského štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené, vydá rozhodnutie brániace vráteniu dieťaťa, má súd príslušný podľa miesta zvyčajného bydliska dieťaťa určitým spôsobom posledné slovo a môže nariadiť vrátenie dieťaťa rozhodnutím, ktoré je bez ďalšieho vykonateľné a nemožno ho napadnúť opravnými prostriedkami v iných členských štátoch.

4. Táto priama vykonateľnosť podlieha podmienke, že súd, ktorý rozhodnutie prijal, musí vydať osvedčenie potvrdzujúce najmä to, že dieťa malo možnosť vyjadriť sa, okrem prípadu, keď by to jeho vek či stupeň vyspelosti neumožňovali, a že daný súd zohľadnil skutočnosti, so zreteľom na ktoré súd v mieste,

1 — Jazyk prednesu: francúzština.

2 — Dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí (ďalej len „Haagsky dohovor z roku 1980“).

3 — Nariadenie z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 243).

kam bolo dieťa neoprávnene premiestnené, prijal rozhodnutie o nevrátení.

pokiaľ osvedčenie, ktoré je s ním spojené, obsahuje zjavne nesprávne vyhlásenie, pokiaľ ide o vypočutie dieťaťa.

5. Výkon takto osvedčených rozhodnutí už spôsobil výkladové ťažkosti, ktoré umožnili Súdnemu dvoru potvrdiť a upresniť ich osobitnú vykonateľnosť.⁴ Súdný dvor tak v už citovanom rozsudku Povse rozhodol, že na základe rozdelenia právomocí medzi súd členského štátu pôvodu a súd členského štátu výkonu súd uvedený ako posledný môže len konštatovať vykonateľnosť osvedčeného rozhodnutia, keďže námietky proti osvedčeniu môžu byť podané len v členskom štáte pôvodu.⁵

6. V prejednávanej veci sa Oberlandesgericht Celle (Nemecko) snaží zistiť, či môže napriek osobitnej vykonateľnosti osvedčeného rozhodnutia odmietnuť jeho výkon v prípade obzvlášť závažného porušenia základného práva dieťaťa, ak sa dieťa nevyjadriло v rozpore s ustanoveniami nariadenia č. 2201/2003 vykladanými v súlade s Chartou základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta základných práv“). Subsidiárne sa pýta, v akom rozsahu je povinný také rozhodnutie vykonať,

7. Vnútroštátny súd ďalej uviedol, že nepožaduje prejednanie veci v naliehavom prejudiciálnom konaní, pretože jeho dve otázky sú zásadné a ich preskúmanie by malo byť usku-točnené v rámci dôkladného prejudiciálneho konania.

8. Súdný dvor však v súlade s právomocou, ktorá mu bola zverená článkom 104b ods. 1 tretím a štvrtým pododsekom svojho rokovacieho poriadku dospel k záveru, že podmienky na uplatnenie naliehavého konania sú splnené a rozhodol prejsť túto vec v rámci takéhoto konania.

9. V tomto stanovisku navrhmem Súdnemu dvoru, aby sa ešte pred preskúmaním prejudiciálnych otázok vyslovil k dôvodnosti predpokladu, na ktorom sa uvedené otázky zakladajú. Uvedené otázky totiž vychádzajú z predpokladu, podľa ktorého dieťa nemalo možnosť vyjadriť sa, na rozdiel od toho, čo je uvedené v osvedčení pripojenom k rozhodnutiu nariaďujúcemu vrátenie dieťaťa, a teda neboli splnené podmienky, ktorým podlieha vydanie takého osvedčenia súdom členského štátu pôvodu.

10. Zo spisu však skutočne vyplýva, že dieťa sa na danom súde nemohlo vyjadriť a tiež z neho vyplýva, že k vypočutiu dieťaťa

4 — Pozri rozsudky z 11. júla 2008, Rinau, C-195/08 PPU, Zb. s. I-5271, a z 1. júla 2010, Povse, C-211/10 PPU, Zb. s. I-6673.

5 — Rozsudok Povse, už citovaný, body 73 až 75.

došlo na žiadosť súdu členského štátu výkonu v rámci konania, ktoré viedlo k prijatiu rozhodnutia o nevrátení, a že názor vyjadrený dieťaťom pri uvedenom vypočutí bol uvedený v spornom osvedčenom rozhodnutí.

nariadenia č. 2201/2003 sa vzťahuje výlučná právomoc súdu členského štátu pôvodu.

I — Právny rámec

11. Preto v tomto stanovisku navrhujem Súdnemu dvoru, aby predbežne preskúmal dôvodnosť predpokladu vnútroštátneho súdu a rozhodol tak o tom, či za takýchto okolností bola splnená podmienka, podľa ktorej možno vydať osvedčenie rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa, len ak sa dieťa mohlo vyjadriť.

12. Uvádzam dôvody, prečo je podľa môjho názoru opodstatnené rozhodnúť, že táto podmienka bola jednoznačne splnená.

13. Subsidiárne ďalej uvádzam, že aj za predpokladu, že uvedená podmienka nebola splnená, nemôže súd dožiadaného členského štátu brániť výkonu osvedčeného rozhodnutia. Pripomínam, že z dôvodu prísneho oddelenia právomocí súdov dotknutých členských štátov na napádanie takého rozhodnutia a osvedčenia vydaného podľa článku 42

14. Relevantnými predpismi je Haagsky dohovor z roku 1980, nariadenie č. 2201/2003, ako aj Charta základných práv.

15. Haagsky dohovor z roku 1980 nadobudol platnosť 1. decembra 1983 a bol ratifikovaný všetkými členskými štátmi. Členské štáty ho naďalej uplatňujú, ale jeho ustanovenia sú doplnené ustanoveniami nariadenia č. 2201/2003. Ustanovenia uvedeného nariadenia majú vo vzťahoch medzi členskými štátmi prednosť pred ustanoveniami uvedeného dohovoru.⁶

A — Haagsky dohovor z roku 1980

16. Haagsky dohovor z roku 1980 vychádza z postulátu, že akékoľvek neoprávnené premiestnenie maloletého z miesta jeho zvyčajného bydliska bez súhlasu držiteľa opatrovníckeho práva alebo práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti závažne porušuje záujem dieťaťa a predstavuje situáciu, ktorú

6 — Články 60 a 62 uvedeného nariadenia.

treba v čo najkratšom čase ukončiť bez meritórneho preskúmania sporu existujúceho medzi rodičmi.

17. Podľa článku 1 tohto dohovoru je jeho cieľom zabezpečiť, aby sa opatrovnícke právo alebo právo na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti podľa právneho poriadku jedného zmluvného štátu účinne dodržiavalo v ostatných zmluvných štátoch a zabezpečiť okamžité vrátenie do tohto členského štátu dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržávané.

18. Podľa článku 3 uvedeného dohovoru sa premiestnenie považuje za neoprávnené, ak je porušením opatrovníckeho práva alebo práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, ktoré nadobudla osoba, podľa právneho poriadku alebo na základe rozhodnutia súdu štátu, na území ktorého malo dieťa svoje zvyčajné bydlisko bezprostredne pred jeho premiestnením.

19. Vo všetkých otázkach týkajúcich sa opatrovníckeho práva alebo práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti je „záujem dieťaťa“ prvoradý. Dieťa má právo na stabilitu, na možnosť bývať vo svojom zvyčajnom bydlisku, čo sa považuje za jeden z hlavných základov rovnováhy a vývoja dieťaťa. Dieťa nie je nástroj, ktorý by rodičia v prípade nezhôd medzi nimi, mohli použiť.

20. Akonáhle je za týchto podmienok konštatované neoprávnené premiestnenie, nariaďuje sa okamžité vrátenie dieťaťa do jeho zvyčajného bydliska. Rozhodnutie o vrátení je teda nezávislé od priznania opatrovníckeho práva alebo práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, ktoré môže súd

v mieste zvyčajného bydliska sám najlepšie posúdiť.

21. Článok 12 Haagskeho dohovoru z roku 1980 tak stanovuje:

„Ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správnym orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžité návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

“

22. Autori tohto dohovoru však počítali so zmiernením takmer automatického vrátenia prostredníctvom výnimiek, ktoré umožňujú zohľadniť záujem dieťaťa a konkrétne okolnosti. Článok 13 uvedeného dohovoru tak stanovuje, že súdny alebo správny orgán dožiadaného štátu nie je povinný nariadiť vrátenie dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná

právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že:

B — *Nariadenie č. 2201/2003*

- rodič, ktorý mal dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia opatrovnícke právo alebo právo na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti skutočne nevykonával alebo že súhlasil, či následne sa zmieril s premiestnením alebo zadržaním, alebo

24. Cieľom nariadenia č. 2201/2003, ako aj Haagskeho dohovoru z roku 1980, je odradiť od únosov detí zabezpečením rýchleho vrátenia dieťaťa uneseného v členskom štáte pôvodu. Spadá do rámca priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, ktorého základom, ako uvádza jeho odôvodnenie č. 2, je vzájomné uznávanie súdnych rozhodnutí.

- existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie, alebo tiež

25. Na tieto účely zamýšľal normotvorca Spoločenstva zaviesť nasledujúci systém:

- dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

- právomoc zostáva súdom členského štátu pôvodu, pričom neoprávnené premiestnenie dieťaťa nevedie samo osebe k preneseniu právomoci,

23. Haagsky dohovor z roku 1980 sa podľa jeho článku 4 nepoužije, ak dieťa dosiahlo vek 16 rokov. Okrem toho podľa článku 20 uvedeného dohovoru možno vrátenie dieťaťa odmietnuť, ak by to nepripúšťali základné zásady ochrany ľudských práv a základných slobôd dožiadaného štátu.

- súdy dožiadaného členského štátu musia zabezpečiť rýchle vrátenie dieťaťa,

- ak súd dožiadaného členského štátu rozhodne nenariadiť vrátenie dieťaťa, musí príslušnému súdu členského štátu pôvodu zaslať svoje rozhodnutie, ako aj dôkazy, na ktorých je toto rozhodnutie založené, a obidva súdy musia spolupracovať,

— ak súd členského štátu pôvodu nariadi vrátenie dieťaťa, jeho rozhodnutie je po jeho osvedčení týmto súdom priamo vykonateľné v dožiadanom členskom štáte a nie je v ňom žiadnym spôsobom napadnuteľné.

vzájomnej dôvery a dôvody neuznania by sa mali obmedziť na najnutnejšie minimum“.

26. Odôvodnenie č. 17 nariadenia č. 2201/2003 tak znie takto:

„V prípadoch neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa sa má bez odkladu dosiahnuť návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa, a na tento účel by sa mal naďalej uplatňovať [Haagsky dohovor z 25. októbra 1980], doplnený ustanoveniami tohto nariadenia, najmä jeho článkom 11. Súdy členského štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnené premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané, majú mať možnosť zabrániť jeho návratu [vráteniu – *neoficiálny preklad*] v osobitných a náležite odôvodnených prípadoch. Takéto rozhodnutie by sa však mohlo nahradiť následným rozhodnutím súdu členského štátu, v ktorom malo dieťa svoje obvyklý pobyt [zvyčajné bydlisko – *neoficiálny preklad*] predtým, než došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu. Ak by takýto rozsudok ukladal návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa, návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] by sa mal [malo – *neoficiálny preklad*] uskutočniť bez potreby osobitného konania o uznaní a výkone takéhoto rozsudku v členskom štáte, do ktorého bolo dieťa premiestnené alebo v ktorom je zadržiavané“.

28. Podľa odôvodnenia č. 23 uvedeného nariadenia „rozsudky o práve styku a rozsudky o návrate [vrátení – *neoficiálny preklad*], ktoré boli osvedčené v členskom štáte pôvodu podľa ustanovení tohto nariadenia, sa majú uznať a vykonať vo všetkých členských štátoch bez potreby akéhokoľvek ďalšieho konania. Opatrenia na výkon takýchto rozsudkov sa naďalej spravujú vnútroštátnym právom“. Odôvodnenie č. 24 nariadenia č. 2201/2003 k tomu dodáva, že „proti osvedčeniu vydanému na uľahčenie výkonu rozsudku by nemalo byť možné odvolanie. Opraví sa iba vtedy, ak dôjde k vecnej chybe, t. j. ak nezodpovedá rozsudku“.

29. Okrem toho toto nariadenie uznáva význam vypočutia dieťaťa. Podľa jeho odôvodnenia č. 19 „vypočutie dieťaťa zohráva dôležitú úlohu pri uplatňovaní tohto nariadenia, hoci tento právny akt nie je určený na to, aby menil použiteľné vnútroštátne postupy“.

27. Podľa odôvodnenia č. 21 tohto nariadenia „uznávanie a výkon rozsudkov vydaných v členskom štáte sa má zakladať na zásade

30. Podľa odôvodnenia č. 20 uvedeného nariadenia „vypočutie dieťaťa v inom členskom štáte sa môže uskutočniť na základe

úprav ustanovených v nariadení Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach^[7]“.

31. Napokon v odôvodnení č. 33 nariadenia č. 2201/2003 sa uvádza, že „toto nariadenie uznáva základné práva a dodržiava zásady charty základných práv.... Predovšetkým sa snaží zabezpečiť rešpektovanie základných práv dieťaťa, ako je ustanovené v článku 24 charty základných práv“.

32. Tieto rozličné zámery normotvorcu boli premietnuté nasledujúcim spôsobom do článkov nariadenia č. 2201/2003.

33. Podľa článku 2 bodu 11 tohto nariadenia, ktoré v podstate preberá rovnakú definíciu ako Haagsky dohovor z roku 1980, „neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie“ znamená premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa, ktorým je porušované opatrovnícke právo alebo právo na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti nadobudnuté rozsudkom podľa práva členského štátu, v ktorom malo dieťa zvyčajné bydlisko bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním za predpokladu, že v čase premiestnenia alebo zadržania

sa toto opatrovnícke právo alebo právo na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti aj skutočne vykonávalo.

34. Článok 11 uvedeného nariadenia nazvaný „Návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa“ stanovuje:

„1. Keď osoba, orgán alebo iný subjekt, ktorý vykonáva opatrovnícke právo [alebo právo na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*], podá žiadosť na príslušné orgány členského štátu o vydanie rozsudku podľa [Haagskeho dohovoru z roku 1980], aby dosiahla návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené alebo zadržané v inom členskom štáte ako členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt [zvyčajné bydlisko – *neoficiálny preklad*] bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, uplatňujú sa odseky 2 až 8.

2. Pri uplatňovaní článkov 12 a 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 sa musí zabezpečiť, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa v konaní, ak sa to s ohľadom na jeho vek alebo stupeň vyspelosti nejaví nevhodné.

3. Súd, ktorému sa podala žiadosť o návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa podľa odseku 1, koná o žiadosti urýchlene najrýchlejšími postupmi, ktoré mu poskytuje vnútroštátny právny poriadok.

7 — Ú. v. ES L 174, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 121.

Bez toho, aby bola dotknutá prvá veta tohto odseku, súd vydá rozsudok najneskôr do šiestich týždňov od podania žiadosti, ak tomu nebránia výnimočné okolnosti.

4. Súd nemôže odmietnuť návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa podľa článku 13 [písm.] b) Haagskeho dohovoru z roku 1980, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate.

...

6. Ak súd vydal príkaz o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980, musí okamžite, buď priamo alebo prostredníctvom svojho ústredného orgánu, zaslať odpis súdneho príkazu o nevrátení a súvisiace písomnosti, najmä záznam súdnych pojednávaní, súdu s právomocou alebo ústrednému orgánu členského štátu, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt [zvyčajné bydlisko – *neoficiálny preklad*] bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, podľa vnútroštátneho práva. Súdu sa musia všetky uvedené písomnosti zaslať do jedného mesiaca od dátumu príkazu o nevrátení.

7. Ak súdy v členskom štáte, v ktorom malo dieťa obvyklý pobyt [zvyčajné bydlisko – *neoficiálny preklad*] bezprostredne

pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, nezačali konanie na návrh jedného z účastníkov, súd alebo ústredný orgán, ktorému sa zašlú informácie uvedené v odseku 6, musí o tom informovať účastníkov a vyzvať ich, aby urobili svoje podania na súd [súde – *neoficiálny preklad*] v súlade s vnútroštátnym právom do troch mesiacov od dátumu oznámenia, aby súd mohol preskúmať otázku opatrovníckeho práva k dieťaťu [alebo práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti – *neoficiálny preklad*].

Bez toho, aby boli dotknuté kritéria právomoci uvedené v tomto nariadení, súd ukončí konanie, ak v uvedenej lehote nedostal žiadne podania.

8. Bez ohľadu na rozsudok o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 každý následný rozsudok požadujúci [nariadujúci – *neoficiálny preklad*] návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa vydaný súdom, ktorý má právomoc podľa tohto nariadenia, sa vykonáva podľa oddielu 4 kapitoly III na účely zabezpečenia návratu [vrátenia – *neoficiálny preklad*] dieťaťa.“

35. Článok 42 nariadenia č. 2201/2003, ktorý je súčasťou oddielu 4 kapitoly III, stanovuje:

„1. Návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa uvedený [uvedené – *neoficiálny preklad*] v článku 40 ods. 1 [písm.] b), ktorý [ktoré – *neoficiálny preklad*] vyplýva z vykonateľného rozsudku vydaného v členskom štáte sa uznáva a je vykonateľný [vykonateľné – *neoficiálny preklad*] v inom členskom

štáte bez potreby vyhlásenia za vykonateľný [vykonateľné – *neoficiálny preklad*] a bez možnosti namietť proti jeho uznaniu, ak sa rozsudok osvedčil v členskom štáte pôvodu podľa odseku 2.

V prípade, že súd alebo iný orgán prijme opatrenia na zabezpečenie ochrany dieťaťa po jeho návrate [vrátení – *neoficiálny preklad*] do štátu obvyklého pobytu [zvyčajného bydliska – *neoficiálny preklad*], osvedčenie musí obsahovať podrobné údaje o takýchto opatreniach.

Aj keď vnútroštátny právny poriadok neumožňuje, aby rozsudok nariaďujúci návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] dieťaťa podľa článku 11 ods. 8 bol vykonateľný bez ďalšieho konania, súd pôvodu môže vyhlásiť rozsudok za vykonateľný bez ohľadu na prípadné odvolanie.

Súdca pôvodu vydá z vlastného podnetu toto osvedčenie na tlačive podľa vzoru v prílohe IV (osvedčenie týkajúce sa návratu dieťaťa/detí).

Osvedčenie sa vyplní v jazyku, v ktorom je rozsudok.“

2. Súdca pôvodu, ktorý vydal rozsudok podľa článku 40 ods. 1 [písm.] b), vydá osvedčenie podľa odseku 1, iba ak:

- a) dieťaťu sa umožnilo vyjadriť sa, pokiaľ sa to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné,

36. Podľa článku 47 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003 „akýkoľvek rozsudok vynesený súdom iného členského štátu a vyhlásený za vykonateľný... alebo osvedčený v súlade s... článkom 42 ods. 1 sa vykoná v členskom štáte výkonu za rovnakých podmienok, ako keby bol vynesený v tomto členskom štáte“.

C — Charta základných práv

- b) účastníkom sa dala možnosť vyjadriť sa, a

- c) súd pri vydaní svojho rozsudku vzal do úvahy dôvody vynesenia rozsudku a dôkazy, na ktorých sa zakladá vydaný príkaz podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980.

37. Charta základných práv, ktorá je podľa článku 6 ZEÚ rovnako záväzná ako Zmluva, upravuje vo svojom článku 24 práva dieťaťa takto:

„1. Deti majú právo na takú ochranu a starostlivosť, ktorá je potrebná pre ich blaho.

Tieto názory sa berú do úvahy pri otázkach, ktoré sa ich týkajú, s prihliadnutím na ich vek a vyspelosť.

2. Pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.

3. Každé dieťa má právo na pravidelné udržiavanie osobných vzťahov a priamych stykov s obidvomi rodičmi, ak to nie je v rozpore s jeho záujmom.“

II — Spor vo veci samej a prejudicálne otázky

38. Skutkové okolnosti vo veci samej, ako ich uvádza vnútroštátny súd, možno zhrnúť takto.

39. J. A. Aguirre Zarraga a S. Pelzová uzatvorili 25. septembra 1998 v Erandiu (Španielsko) manželstvo. Z tohto manželstva sa 31. januára 2000 narodila ich dcéra Andrea. Spoločné bydlisko rodičov bolo v Sondike (Španielsko).

40. Na konci roku 2007 došlo k rozchodu rodičov dieťaťa. Každý z nich podal návrh na rozvod a navrhol, aby mu bola Andrea zverená do výlučnej osobnej starostlivosti.

41. Rozhodnutím z 12. mája 2008 Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao (Španielsko) dočasne zveril Andreu do osobnej starostlivosti jej otca. Andrea potom prešla do domácnosti otca. V júni 2008 sa matka Andrey presťahovala do Nemecka. Po letných prázdninách v roku 2008, keď Andrea navštívila svoju matku, si ju matka ponechala u seba. Od 15. augusta 2008 teda Andrea žije v domácnosti svojej matky v Nemecku. V ten istý deň prijal Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao rozhodnutie, ktorým zakázal Andree opustiť španielske územie.

42. Otec Andrey podal návrh na vrátenie jeho dcéry do Španielska na základe Haagskeho dohovoru z roku 1980. Tento návrh bol zamietnutý rozhodnutím z 1. júla 2009, ktoré bolo prijaté na základe článku 13 druhého odseku tohto dohovoru. Vtedajšie vypočutie Andrey ukázalo, že Andrea trvalo a kategoricky nesúhlasí s návratom do Španielska. Znalec prizvaný súdom po tomto vypočutí dospel k záveru, že názor Andrey musí byť vzhľadom na jej vek a vyspelosť zohľadnený.

43. Nemecké ministerstvo spravodlivosti zaslalo uvedený rozsudok príslušnému centrálnemu orgánu Španielska poštou 8. júla 2009.

44. V tom istom mesiaci na Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao

pokračovalo konanie o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti. Uvedený súd dospel k záveru, že treba vypracovať nový znalecký posudok, ako aj osobne vypočuť Andreu a určiť dátumy s predvolaním na vykonanie oboch úkonov v Bilbau. K týmto úkonom sa Andrea ani jej matka nedostavili. Španielsky súd nevyhovel žiadosti o zaručenie voľného opustenia španielskeho územia po vypracovaní znaleckého posudku a vypočutí Andrey, ktorú podala jej matka pre seba a pre ňu. Španielsky súd nevyhovel ani výslovnému návrhu matky, aby sa vypočutie Andrey uskutočnilo prostredníctvom videokonferencie.

45. Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de Bilbao rozsudkom zo 16. decembra 2009 zveril dieťa do výlučnej osobnej starostlivosti jeho otca.

46. Matka dieťaťa sa proti tomuto rozsudku odvolala a zdôraznila najmä nevyhnutnosť vypočutia Andrey. Audiencia Provincial de Biscaye (Španielsko) rozsudkom z 21. apríla 2010 zamietol tento návrh na zorganizovanie vypočutia dieťaťa.

47. Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de Bilbao 5. februára 2010 podľa článku 42 nariadenia č. 2201/2003 osvedčil rozsudok zo 16. decembra 2009.

48. Matka dieťaťa podala návrh, aby nútený výkon nebol nariadený a uvedený rozsudok nebol uznaný.

49. Rozhodnutím z 28. apríla 2010 Amtsgericht – Familiengericht – Celle (okresný súd v Celle, rodinno-právny senát, Nemecko) vyhovel tomuto návrhu z dôvodu, že Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de Bilbao pred prijatím svojho rozhodnutia nevypočul Andreu.

50. Otec dieťaťa podal 18. júna 2010 odvolanie proti tomuto rozsudku.

51. Oberlandesgericht Celle (Allemagne), ktorý rozhoduje o tomto odvolaní, uvádza, že má nasledujúce pochybnosti.

52. Hoci rozsudok zo 16. decembra 2009 je rozhodnutím nariaďujúcim vrátenie dieťaťa nasledujúcim po rozhodnutí o nevrátení, vo vzťahu ku ktorému súd členského štátu výkonu v zásade nemá právomoc prieskumu, ako vyplýva z už citovaných rozsudkov Rinau a Povse, Oberlandesgericht Celle zastáva názor, že v prípade obzvlášť závažného porušenia základných práv musí mať vlastnú právomoc preskúmania, aby mohol zabrániť výkonu takého rozhodnutia.

53. Oberlandesgericht Celle totiž zastáva názor, že v konaní vo veci samej predstavuje

nevypočutie Andrey súdom členského štátu pôvodu porušenie článku 24 ods. 1 Charty základných práv. Ide o porušenie takého významu, že odôvodňuje uznanie právomoci preskúmania súdu členského štátu výkonu na základe výkladu článku 42 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 v súlade s Chartou základných práv.

rozhodnutie, ak rozhodnutie členského štátu pôvodu, ktoré sa má vykonať, závažným spôsobom porušilo základné práva?

54. Okrem toho sa Oberlandesgericht Celle pýta, či v prípade, že napriek tomuto porušeniu základných práv by súd členského štátu výkonu nemal žiadnu právomoc preskúmania, môže byť viazaný osvedčením vydaným na základe článku 42 nariadenia č. 2201/2003, ktorého obsah je zjavne nesprávny. To je práve prípad v prejednávanej veci, v ktorej osvedčenie obsahuje zjavne nesprávne vyhlásenie, teda, že Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao dieťa vypočul.

2. Je súd členského štátu výkonu povinný vykonať rozhodnutie členského štátu pôvodu napriek tomu, že zo spisu vyplýva, že osvedčenie vydané podľa článku 42 nariadenia [č. 2201/2003] súdom členského štátu pôvodu obsahuje zjavne nesprávne vyhlásenie?“

III — Moja analýza

55. Oberlandesgericht Celle preto rozhodol konanie prerušiť a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Má výnimočne súd členského štátu výkonu pri výklade článku 42 nariadenia [č. 2201/2003] v súlade s Chartou základných práv vlastnú právomoc preskúmať

56. Vnútroštátny súd sa svojimi otázkami predovšetkým pýta, či nariadenie č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že súd dožiadaného členského štátu môže brániť výkonu rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa prijatého na základe článku 11 ods. 8 tohto nariadenia, ak sa zdá, že toto dieťa nebolo v rozpore s ustanoveniami článku 42 uvedeného nariadenia vykladanými v súlade so základným právom uvedeným v článku 24 Charty základných práv vypočuté. Ďalej sa pýta, či v prípade zápornej odpovede na prvú

otázku má uvedený súd povinnosť prikročiť k výkonu rozhodnutia, hoci sa zdá, že osvedčenie pripojené k predmetnému rozhodnutiu je zjavne nesprávne, pretože chybne uvádza, že dieťa bolo vypočuté.

57. Tieto dve otázky vychádzajú z predpokladu, podľa ktorého v konaní vo veci samej dieťa nemalo možnosť vyjadriť sa, čím došlo k porušeniu článku 42 nariadenia č. 2201/2003 v spojení s článkom 24 Charty základných práv.

58. Z údajov poskytnutých vnútroštátnym súdom a z údajov v spise však vyplýva, že dieťa bolo vypočuté Amtsgericht – Familiengericht – Celle na pojednávaní 20. marca 2009 v rámci konania, ktoré viedlo k rozhodnutiu o nevrátení prijatému týmto súdom 1. júla 2009.

59. Z preskúmania rozsudku vyhláseného Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao 16. decembra 2009, ktorým bolo nariadené vrátenie dieťaťa po prijatí uvedeného rozhodnutia o nevrátení, tiež vyplýva, že uvedený súd zohľadnil toto vypočutie dieťaťa a uviedol dôvody, prečo napriek tomu, že dieťa odmietlo žiť opäť v Španielsku, dospel k záveru, že vrátenie dieťaťa predstavuje riešenie, ktoré je najviac v súlade s jeho záujmami.

60. Podľa vnútroštátneho súdu uvedené vypočutie dieťaťa a odkaz naň v rozsudku zo 16. decembra 2009 neumožňuje vyvodiť záver, že základné právo dieťaťa upravené článkom 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 bolo dodržané. Pripomínam, že toto ustanovenie uvádza, že súd členského štátu pôvodu, ktorý rozhodne o nariadení vrátenia dieťaťa napriek rozhodnutiu o nevrátení, môže vydať osvedčenie svojho rozhodnutia a priznať mu tak priamu vykonateľnosť, len ak sa dieťaťu umožnilo vyjadriť sa, pokiaľ to vzhľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nebolo považované za nevhodné.

61. Predpoklad vnútroštátneho súdu teda vychádza z výkladu článku 42 nariadenia č. 2201/2003, podľa ktorého sa súd členského štátu pôvodu nemôže obmedziť na odkaz na vypočutie dieťaťa uskutočnené súdnymi orgánmi dožiadaného štátu v rámci konania, ktoré bolo skončené prijatím rozhodnutia o nevrátení, ale musí sám uskutočniť nové vypočutie dieťaťa, pretože inak by mohol závažne porušiť základné právo dieťaťa upravené v článku 24 Charty základných práv.

62. Podľa môjho názoru je dôležité, aby Súdny dvor pred preskúmaním otázok položených vnútroštátnym súdom rozhodol o platnosti takeého predpokladu, pretože jednak podmieňuje relevantnosť týchto otázok

a jednak sa týka významného bodu systému a záruk zavedených nariadením č. 2201/2003.

65. Nemecká vláda, ako aj Európska komisia tvrdia, že treba na uvedenú otázku odpovedať záporne. Svoje stanovisko zakladajú na niekoľkých argumentoch, ktoré možno zhrnúť takto:

A — O dôvodnosti predpokladu, z ktorého vychádzajú prejudiciálne otázky

63. Navrhujem, aby Súdny dvor najskôr rozhodol o tejto otázke:

„Umožňuje vypočutie dieťaťa uskutočnené súdnymi orgánmi členského štátu výkonu v rámci konania skončeného rozhodnutím o nevrátení a ktoré súd členského štátu pôvodu zohľadnil vo svojom rozhodnutí nariadením vrátenie dieťaťa prijatom na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003 vyvodiť záver, že podmienka uvedená v článku 42 ods. 2 písm. a) tohto nariadenia, podľa ktorej dieťa musí mať možnosť vyjadriť sa, bola splnená?“

64. Na účely dodržania zásady kontradiktórnosti boli účastníci konania vo veci samej, ako aj ďalší účastníci konania oprávnení predložiť pripomienky Súdnemu dvoru písomne alebo počas ústnej časti konania vyzvaní, aby sa vyjadrili k tejto otázke.

— Vypočutie na súde členského štátu výkonu a vypočutie upravené v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 majú rozdielny predmet, pretože prvé sa týka vrátenia dieťaťa, zatiaľ čo predmetom druhého je umožniť rozhodnúť o konečnom práve na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, čiže má širší rozsah.

— Pripustiť, že podmienka uvedená v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 je splnená, pokiaľ bolo dieťa vypočuté súdom členského štátu výkonu, by malo za následok systematické oslobodenie súdu členského štátu pôvodu od povinnosti vypočuť dieťa a umožnilo by to teda uvedené ustanovenie obísť. To by bolo tiež v rozpore so štruktúrou uvedeného ustanovenia, ktoré v jeho písme a) stanovuje povinnosť vypočuť dieťa a nie iba v jeho písme c) povinnosť vziať do úvahy dôkazy, na ktorých bolo založené rozhodnutie o nevrátení dieťaťa.

- Podľa Komisie v prejednávanej veci čas, ktorý uplynul medzi vypočutím dieťaťa súdom dožiadaného členského štátu a prijatím rozhodnutia, ktorým bolo nariadené jeho vrátenie, teda takmer deväť mesiacov, neumožňuje domnievať sa, že podmienka uvedená v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 bola splnená.

domnievam, že po prvé musí byť predmetom autonómneho výkladu, po druhé smeruje k tomu, aby dieťa, ktoré má schopnosť formulovať svoje vlastné názory, malo možnosť vyjadriť postoj k svojmu vráteniu a po tretie tento názor súd nezaväzuje, ale predstavuje informáciu umožňujúcu posúdiť, či je vrátenie v rozpore s najlepšími záujmami dieťaťa.

66. Na pojednávaní, ktoré sa konalo 6. decembra 2010, S. Pelzová, ako aj grécka, francúzska a lotyšská vláda, tiež podporili toto stanovisko.

a) Autonómny výklad

67. Na rozdiel od vedľajších účastníkov konania a vnútroštátneho súdu zastávam názor, rovnako ako J. A. Aguirre Zarraga a španielska vláda, že na skúmanú otázku treba odpovedať kladne. Svoje stanovisko zakladám jednak na obsahu základného práva dieťaťa vyjadriť sa, ktoré bolo zavedené článkom 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 a jednak na systéme spolupráce medzi súdmi jednotlivých členských štátov stanovenom týmto nariadením.

69. Je nepochybné, že nariadenie č. 2201/2003, ako každý právny akt Únie, musí byť uplatňované v súlade so základnými právami. Ako je uvedené v jeho odôvodnení č. 33, toto nariadenie dodržiava zásady Charty základných práv a predovšetkým sa snaží zabezpečiť rešpektovanie základných práv dieťaťa, ako sú ustanovené v článku 24 tejto charty. Okrem toho podľa odôvodnenia č. 19 uvedeného nariadenia zohráva vypočutie dieťaťa pri jeho uplatňovaní dôležitú úlohu.

1. Obsah základného práva dieťaťa vyjadriť sa

68. V súvislosti so základným právom dieťaťa vyjadriť sa, tak ako ho implementuje článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003, sa

70. Nariadenie č. 2201/2003 obsahuje štyri ustanovenia, z ktorých vyplýva, že dieťa musí mať možnosť vyjadriť sa, a to článok 11 ods. 2 a článok 42 ods. 2 písm. a) týkajúce sa vrátenia dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene

premiestnené alebo zadržívané, článok 23 písm. b) týkajúci sa dôvodov neuznania rozsudkov o rodičovských právach a povinnostiach, a článok 41 ods. 2 písm. c) týkajúci sa uznania rozhodnutia o práve styku.

71. Je pravda, že tieto ustanovenia neupravujú procesné pravidlá uvedeného vypočutia. Ako je uvedené v odôvodnení č. 19 nariadenia č. 2201/2003, takéto pravidlá určí každý členský štát v súlade so zásadou procesnej autonómie. To však podľa mňa neznamená, že otázka, či základné práva dieťaťa boli pri uplatňovaní podmienky stanovenej v článku 42 ods. 2 písm. a) tohto nariadenia dodržané, sa má posudzovať s ohľadom na verejný poriadok každého členského štátu.

72. Po preskúmaní jednotlivých článkov nariadenia č. 2201/2003, ktoré sa týkajú vypočutia, som zistil, že na verejný poriadok členského štátu výkonu odkazuje výslovne len článok 23. Uvádza totiž, že rozsudok týkajúci sa rodičovských práv a povinností sa neuzná, ak „v rozpore so základnými procesnými zásadami členského štátu, v ktorom sa o uznanie žiada“, bol s výnimkou naliehavých prípadov vyhlásený bez toho, aby sa dieťaťu dala možnosť vyjadriť sa.

73. Takýto odkaz naopak nie je v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 a ani v ostatných spomínaných článkoch. Podľa mňa tento rozdiel vo formulácii znamená, že dodržanie podmienky uvedenej v tomto ustanovení, podľa ktorej má mať dieťa možnosť vyjadriť sa, nezávisí na dodržiavaní základných práv dieťaťa tak, ako sú upravené v právnom poriadku členského štátu výkonu. Dodržanie požiadavky uvedenej v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 nie je podriadené podmienke, že dieťa má mať možnosť vyjadriť sa podľa základného zákona členského štátu, do ktorého bolo neoprávnene premiestnené alebo v ktorom bolo zadržívané.

74. Znenie ustanovenia práva Spoločenstva, ktoré neobsahuje nijaký odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zmysle ustálenej judikatúry vyžaduje autonómny výklad.⁸ Súdny dvor už túto judikatúru uplatnil v súvislosti s nariadením č. 2201/2003 vo vzťahu k pojmom „občianske veci“ v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia⁹ a „zvyčajné bydlisko“ v zmysle jeho článku 8 ods. 1¹⁰.

8 — Rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, Zb. s. I-2805, bod 34.

9 — Rozsudok z 27. novembra 2007, C, C-435/06, Zb. s. I-10141, bod 46.

10 — Rozsudok A, už citovaný, body 35 až 37.

75. Okrem toho autonómnu povahu obsahu podmienky vyjadrenej v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 podľa mňa potvrdzuje aj procesná autonómia vykonateľnosti rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa nasledujúceho po rozhodnutí o nevrátení.¹¹ Aby sa zaistilo účinné a rýchle vrátenie dieťaťa, je takéto rozhodnutie v zmysle článku 11 ods. 8 tohto nariadenia vykonateľné podľa jeho kapitoly III oddielu 4, a je teda uznané a stáva vykonateľným v členskom štáte, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo v ktorom bolo zadržávané bez toho, aby bolo v tomto štáte potrebné vyhlásenie o uznaní tejto vykonateľnosti a bez možnosti odvolať sa proti jeho uznaniu.¹²

76. Nariadenie č. 2201/2003 sa líši aj od Haagskeho dohovoru z roku 1980, ktorý vo svojom článku 20 stanovuje, že vrátenie dieťaťa možno odmietnuť, ak by ho nepripúšťali základné zásady dožiadaného štátu. „Pridaná hodnota“ nariadenia č. 2201/2003 v porovnaní s dohovorom teda spočíva v možnosti úniku zo slepých uličiek, ktoré môžu spôsobiť rozdiely v posúdení najlepších záujmov dieťaťa zo strany súdu štátu pôvodu a súdu dožiadaného štátu vzhľadom na základné práva upravené v týchto štátoch.

77. Potrebný účinok nariadenia by bol preto narušený v prípade, že by súd členského štátu pôvodu musel overiť dodržanie podmienok vydania osvedčenia, z ktorého vyplýva táto osobitná vykonateľnosť jeho rozhodnutia, s ohľadom na základné práva členského štátu, do ktorého bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo v ktorom bolo zadržávané.

78. To podľa mňa znamená, že základné právo dieťaťa vyjadriť sa, tak ako ho implementuje článok 42 nariadenia č. 2201/2003, musí mať autonómny obsah. Z toho v predjednávanej veci vyplýva, že otázka, či bol článok 42 ods. 2 písm. a) uvedeného nariadenia rešpektovaný, sa musí posúdiť s ohľadom na obsah tejto podmienky, tak ako má byť jednotne chápaný vo všetkých členských štátoch v zmysle výkladu Súdneho dvora, a nie s ohľadom na požiadavky nemeckého základného zákona. Chcel by som v tejto súvislosti poukázať na to, že nemecká vláda s touto analýzou súhlasí.

b) Obsah práva vyjadriť sa

79. Článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 stanovuje, že súd členského štátu pôvodu môže vydať osvedčenie svojho rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa nasledujúceho po rozhodnutí o nevrátení, len ak sa „dieťaťu... umožnilo vyjadriť sa, pokiaľ

11 — Rozsudky Rinau, už citovaný, bod 63, a Povse už citovaný, bod 56.

12 — Rozsudok Rinau, už citovaný, bod 68.

sa to s ohľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné“.

je potrebné zdôrazniť, že uvedené základné právo musí prispievať k ochrane najlepších záujmov dieťaťa.

80. Zo znenia tohto ustanovenia vykladaného vo svetle článku 24 ods. 1 Charty základných práv vyplýva, že dieťa, na ktoré sa vzťahuje rozhodnutie o vrátení vydané na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003, musí mať možnosť slobodne vyjadriť svoj názor na toto vrátenie. V tomto článku sa v kontexte únosov detí odráža súčasný vývoj medzinárodného a európskeho práva, ktorý vyžaduje, aby bol zohľadnený názor dieťaťa, ktoré má schopnosť formulovať svoje vlastné názory, pri prijímaní rozhodnutí, ktoré sa ho týkajú.¹³

81. Z formulácie tohto základného práva, tak ako ho implementuje článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003, možno vyvodíť viacero presnejších ponaučení. Predovšetkým

82. V rámci ustanovení nariadenia č. 2201/2003, ktoré sú uplatniteľné v prípade neoprávneného premiestnenia alebo zadržiavania dieťaťa, je najlepším záujmom dieťaťa v zásade rýchly návrat na miesto pôvodného bydliska, pretože nezákonný čin, ktorého je obeťou, zasahuje do jeho základného práva mať s každým zo svojich rodičov priame a osobné vzťahy.¹⁴ Z toho vyplýva, že uvedené vrátenie dieťaťa možno vylúčiť len v prípade, že je v rozpore s jeho záujmom.

83. Účelom práva, ktoré dieťaťu vyplýva z článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003, je teda umožniť mu zúčastniť sa na procese rozhodovania, ktorý vedie ku konečnému rozhodnutiu o jeho vrátení, pričom však táto účasť nemôže byť sama v rozpore s jeho záujmom. Konflikt medzi uvedenými právami a záujmami podľa mňa umožňuje dospieť k nasledujúcim záverom.

84. Predovšetkým článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 upravuje právo, od ktorého je možné sa odchýliť len z dôvodu, ktorý je v tomto ustanovení uvedený, a to ak je vypočutie dieťaťa s ohľadom na jeho vek

13 — Medzinárodný dohovor o právach dieťaťa, ktorý prijalo Valné zhromaždenie Spojených národov 20. novembra 1989, v tejto súvislosti stanovuje:

„1. Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru, musia zabezpečiť dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú...“

2. Za týmto účelom sa dieťaťu musí predovšetkým poskytnúť možnosť, aby bolo vypočuté v každom súdnom alebo administratívnom pojednávaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo alebo prostredníctvom zástupcu alebo jeho príslušného orgánu, a spôsobom, ktorý je v súlade s pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva.“

Európsky dohovor o výkone práva dieťaťa z 25. januára 1996 vo svojom článku 3 a Európsky dohovor o osobných vzťahoch týkajúcich sa dieťaťa z 15. mája 2003 vo svojom článku 6 ustanovujú právo dieťaťa na informácie, na to, aby mu boli položené otázky a na to, aby vyjadrilo svoj názor v rámci konaní. Pozri najmä GOUTTENoire, A.: *L'audition de l'enfant dans le règlement „Bruxelles II bis“*. In: *Le nouveau droit communautaire du divorce et de la responsabilité parentale*. Dalloz, 2005, s. 201 a nasl.

14 — Rozsudok z 23. decembra 2009, *Detiček*, C-403/09 PPU, Zb. s. I-12193, bod 54. Pozri tie, rozsudok *ESLP Iglesias Gil* a A.U.I. v Španielsku z 29. apríla 2003, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2003-V.

a stupeň vyspelosti považované za „nevhodné“. Je zaujímavé, že v znení tohto ustanovenia sa používa výraz „nevhodné“ a nepoukazuje sa na stav objektívnej fyzickej neschopnosti, ktorá je lekárske potvrdená. Uvedená formulácia o nevhodnosti tak vyžaduje, aby súd posúdil schopnosti dieťaťa vyjadriť osobný názor. Takéto posúdenie musí byť usmernené zásadou, podľa ktorej dieťa, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, musí mať možnosť vyjadriť sa. Nie je však neprimerané predpokladať, že pod istou vekovou hranicou dieťa nie je schopné vyjadriť svoj osobný názor, ktorý by musel byť zohľadnený.¹⁵

že má právo slobodne svoj názor prejať. Ak z praktického hľadiska závisí vypočutie dieťaťa, a najmä malého dieťaťa, na pomoci rodiča, ktorý dieťa neoprávnene premiestnil alebo zadržáva, členské štáty musia súdu poskytnúť prostriedky umožňujúce prekonať prekážky vypočutia dieťaťa, ktoré prípadne môže tento rodič klásť.

85. V prejednávanej veci neexistuje medzi súdom členského štátu výkonu a súdom členského štátu pôvodu rozdiel v posúdení schopnosti Andrey vyjadriť sa, keďže súd členského štátu pôvodu ju predvolal na vypočutie.

86. Ďalej článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 stanovuje právo dieťaťa mať možnosť vyjadriť sa. Nevyplýva z neho, že dieťa musí byť vypočuté. Uvedená formulácia má podľa mňa dva dôsledky. Po prvé dieťa, ktoré má dostatočnú schopnosť formulovať vlastné názory, musí byť informované o tom,

87. Po druhé tiež z uvedenej formulácie vyplýva, že dieťa má aj právo nevyjadriť sa. Dieťa nemôže byť nútené vybrať si medzi rodičom, ktorý ho neoprávnene premiestnil alebo zadržáva, a druhým rodičom. Nemožno ho ani postaviť do pozície, v ktorej môže mať dojem, že je samo zodpovedné za svoje vrátenie, a teda aj za utrpenie, ktoré toto rozhodnutie spôsobí jednému z jeho rodičov. Podmienky, za ktorých sa dieťa vypočúva, musia byť prispôsobené okolnostiam, ako aj jeho veku a vyspelosti, aby mu nespôsobili traumatizujúci zážitok.¹⁶ Vnútroštátny súd by preto podľa môjho názoru mal v prípade, že usúdi, že

15 — Pozri rozsudok ESLP Pini, Bertani, Manera a Atripaldi v. Rumunsko z 22. júna 2004, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2004-IV, v ktorom Európsky súd pre ľudské práva dospel k záveru, že vnútroštátne orgány neprekročili svoju mieru voľnej úvahy, keď stanovili vek desiatich rokov ako vek, od ktorého musí dieťa vyjadriť súhlas so svojou adopciou.

16 — Pozri rozsudok ESLP Sahin v. Nemecko z 8. júla 2003, *Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2003-VIII, v ktorom Európsky súd pre ľudské práva usúdil, že v rámci konania, v ktorom ide o právo styku dieťaťa s rodičom, ktorému nie je dieťa zverené do starostlivosti, súd nie je systematicky povinný dieťa vypočúvať na pojednávaní, ale mal by mať k dispozícii voľnú úvahu vo vzťahu k podmienkam tohto vypočutia podľa osobitných podmienok veci, ako aj veku a vyspelosti dotknutého dieťaťa (§ 73).

nie je vhodné, aby vypočutie uskutočnil sám, zabezpečiť, aby bolo dieťa vypočuté kompetentnou osobou za vhodných podmienok. Podľa mňa teda Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao mohol oprávnené dospieť k záveru, že v kontexte prejednávanej veci bolo vypočutie malého dieťaťa, ako je Andrea, prostredníctvom videokonferencie nevhodné.

88. Práve s ohľadom na tieto podmienky musí súd členského štátu pôvodu pred osvedčením svojho rozsudku podľa článku 42 nariadenia č. 2201/2003 overiť, či dieťa malo možnosť vyjadriť sa v zmysle odseku 2 písm. a) tohto článku.

c) Názor dieťaťa súd členského štátu pôvodu nezaväzuje

89. Napokon stanovisko, ktoré dieťa pri vypočutí vyjadrí, nezaväzuje súd členského štátu pôvodu, ktorý je príslušný prijať rozhodnutie na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003. V článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980 sa nesúhlas dieťaťa s vrátením výslovne uvádza ako jeden z dôvodov, ktoré môžu viesť k rozhodnutiu

o nevrátení,¹⁷ pričom však tento nesúhlas nezaväzuje súd členského štátu výkonu. Nariadenie č. 2201/2003 toto ustanovenie neprebralo do svojho textu, v ktorom sa súdu členského štátu pôvodu priznáva právomoc rozhodnúť po vydaní takého rozhodnutia.

90. Článok 42 ods. 2 písm. c) nariadenia č. 2201/2003 len stanovuje, že súd členského štátu pôvodu, ktorý nariadil vrátenie dieťaťa, v takomto prípade musí osvedčiť, že pri vydaní svojho rozhodnutia vzal do úvahy dôvody a dôkazy, na základe ktorých súd členského štátu výkonu vydal rozhodnutie o nevrátení.

91. Znenie nariadenia č. 2201/2003 teda ešte vo väčšej miere ako Haagsky dohovor z roku 1980 poukazuje na to, že názor dieťaťa predstavuje pri posúdení skutočnosť, ktorú súd musí zohľadniť, ale nezaväzuje ho.

92. Ak dieťa pri vypočutí súdom členského štátu výkonu vyhlási, ako je to v prejednávanej veci, že nesúhlasí so svojím vrátením a ak uvedený súd v rámci svojej výsostnej voľnej

17 — Článok 13 druhý odsek Haagskeho dohovoru z roku 1980 stanovuje:

„Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat [vrátenie – *neoficiálny preklad*] aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom [vrátením – *neoficiálny preklad*], a ak dosiahol vek a stupeň vyspelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.“

úvahy usúdi, že musí vydať rozhodnutie o nevrátení, uvedený názor dieťaťa musí súd členského štátu pôvodu nepochybne vziať do úvahy, ale nezaväzuje ho.

93. Vyjadrenie takéhoto názoru uvedený súd ani nezaväzuje, aby sám dieťa znova vypočul predtým, ako prijme konečné rozhodnutie, na čo poukážem v druhej časti mojej analýzy venovanej systému nariadenia č. 2201/2003.

2. Systém nariadenia č. 2201/2003

94. Na úvod je potrebné zdôrazniť, že článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 nestanovuje, že aj súd členského štátu pôvodu musí dieťa vypočuť. Tento článok len vyžaduje, aby dieťa malo možnosť vyjadriť sa. Túto podmienku možno splniť, ak je dieťa vypočuté súdnymi orgánmi iného členského štátu, ako potvrdzuje aj odôvodnenie č. 20 tohto nariadenia, podľa ktorého sa vypočutie dieťaťa v inom členskom štáte môže uskutočniť na základe postupov stanovených v nariadení Rady č. 1206/2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach.

95. Ak dotknuté dieťa nebolo vypočuté súdnymi orgánmi členského štátu výkonu na základe žiadosti súdu členského štátu pôvodu v zmysle nariadenia č. 1206/2001, ale v rámci konania, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia o nevrátení, nemyslím si s ohľadom na systém zavedený nariadením č. 2201/2003, že súd členského štátu pôvodu je v zmysle článku 42 ods. 2 písm. a) tohto nariadenia povinný pristúpiť k novému vypočutiu.

96. Hlavnou vlastnosťou systému zavedeného uvedeným nariadením v prípade únosov detí spočíva v skutočnosti, že konanie na súde členského štátu výkonu, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia o nevrátení, a konanie na súde členského štátu pôvodu, ktorý má prijať konečné rozhodnutie o vrátení, nepredstavujú izolované postupy, ktoré si navzájom konkurujú. Ide o vzájomne sa dopĺňajúce prvky jediného konania týkajúceho sa situácie dieťaťa, ktorého rodičia sa nevedia zhodnúť na zverení dieťaťa do starostlivosti, pričom dva súdy z odlišných členských štátov sú povinné v zmysle nariadenia č. 2201/2003 spolupracovať s cieľom nájsť najlepšie riešenie v záujme dieťaťa.

97. Z tohto systému vyplýva, že ak rodič dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené do iného členského štátu alebo zadržované v tomto členskom štáte požiada o jeho vrátenie, súd členského štátu výkonu a súd členského štátu pôvodu postupne rozhodujú

o rovnakej otázke. Snažia sa zistiť, či existuje legitímny a naliehavý dôvod, ktorý bráni vráteniu uvedeného dieťaťa. Ako Súdny dvor uviedol v už citovanom rozsudku Povse, uvedený systém obsahuje dvojité skúmanie otázky vrátenia dieťaťa, čím zaručuje lepší základ rozhodnutia a zvýšenú ochranu záujmov dieťaťa.¹⁸

98. Cieľom dôvery a vzájomného uznávania, z ktorých nariadenie č. 2201/2003 vychádza, je vytvoriť v európskom súdnom priestore systém, ktorý čo najviac pripomína situáciu v jedinom členskom štáte, keď rodič odmieta rešpektovať predbežné opatrenia týkajúce sa zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti. Vo výhradne vnútroštátnom kontexte má súdny postup v prípade takéhoto odmietnutia formu incidenčného konania, ktoré je späť s hlavným rozvodovým konaním.

99. Podľa mňa preto normotvorca Spoločenstva tým, že v článku 11 ods. 2 nariadenia č. 2201/2003 a v článku 42 ods. 2 písm. a) tohto nariadenia stanovil, že dieťa musí mať možnosť vyjadriť sa, nemal v úmysle určiť vypočutie dieťaťa ako formálnu podmienku, ktorá by bola povinná v každom štádiu konania o jeho vrátení. Jeho zámerom bolo, aby dieťa, ktorého sa takéto konanie týka, malo reálne možnosť vyjadriť sa v rámci konania

ako celku, a to od chvíle začatia konania v dožiadanom členskom štáte. Normotvorca neustanovil povinnosť systematicky toto dieťa znova vypočuť súdom v členskom štáte pôvodu, ktorý má vydať rozhodnutie na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003.

100. Tento súd musí mať možnosť vychádzať z vypočutia, ku ktorému pristúpil súd členského štátu výkonu, ak v ňom nájde skutočnosti, ktoré sú potrebné pre jeho vlastné rozhodnutie.

101. Moja analýza má oporu po prvé v článku 11 ods. 6 nariadenia č. 2201/2003, podľa ktorého všetky informácie, ktoré zistil súd členského štátu výkonu a vzhľadom na ktoré sa tento súd rozhodol prijať rozhodnutie o nevrátení, a najmä záznam súdnych pojednávaní, musia byť oznámené súdu členského štátu pôvodu, ktorý je príslušný na prijatie konečného rozsudku o vrátení.¹⁹

19 — Pripomínam, že článok 11 ods. 6 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje:

„Ak súd vydal príkaz o nevrátení podľa článku 13 Haagskeho dohovoru z roku 1980, musí okamžite, buď priamo alebo prostredníctvom svojho ústredného orgánu, zaslať odpis súdneho príkazu o nevrátení a súvisiace písomnosti, *najmä záznam súdnych pojednávaní* [kurzívou zvýraznil generálny advokát], súdu s právomocou alebo ústrednému orgánu členského štátu, v ktorom malo dieťa zvyčajne bydlisko bezprostredne pred neoprávneným premiestnením alebo zadržaním, podľa vnútroštátneho práva. Súdu sa musia všetky uvedené písomnosti zaslať do jedného mesiaca od dátumu príkazu o nevrátení.“

18 — Bod 60.

102. Po druhé moja analýza vychádza zo skutočnosti, že podľa článku 42 ods. 2 písm. c) nariadenia č. 2201/2003 je súd členského štátu pôvodu povinný vziať do úvahy dôvody a dôkazy, na základe ktorých súd dožiadaného členského štátu prijal rozhodnutie o nevrátení.

103. Záznam z vypočutia dieťaťa, ku ktorému bol súd členského štátu výkonu povinný pristúpiť v rámci konania, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia o nevrátení, je tak neoddeliteľnou súčasťou informácií, ktoré musia byť oznámené miestne príslušnému súdu členského štátu pôvodu a ktoré tento súd musí zohľadniť.

104. Moju analýzu podľa mňa potvrdzuje aj požiadavka rýchlosti, ktorou sa toto konanie riadi. Vrátenie dieťaťa, ktoré bolo neoprávnené premiestnené do iného členského štátu alebo bolo v tomto členskom štáte zadržované, vo všeobecnosti poukazuje na to, že toto dieťa ešte nemalo čas sa do svojho nového prostredia úplne integrovať. Nariadenie č. 2201/2003 práve preto stanovuje, že súd, na ktorý bola podaná žiadosť o vrátenie dieťaťa, musí rozhodnúť najrýchlejšími postupmi, ktoré mu poskytuje vnútroštátny právny poriadok, a najneskôr do šiestich týždňov od podania žiadosti.²⁰ Táto požiadavka rýchlosti sa logicky vzťahuje aj na súd členského štátu

pôvodu, ktorý má vyhlásiť konečné rozhodnutie o tomto vrátení.

105. Tento súd môže nepochybne dospieť k názoru, že pred prijatím konečného rozhodnutia je užitočné alebo vhodné dieťa znova vypočuť. Chcem poukázať na to, že po tom, ako Amtsgericht – Familiengericht – Celle vydal rozhodnutie o nevrátení, Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao predvolal dieťa a jeho matku na vypočutie v Španielsku.

106. Skutočnosť, že po tom, ako sa Andrea a jej matka na vypočutie nedostavili, sudca uvedeného súdu prijal svoje konečné rozhodnutie o vrátení dieťaťa bez toho, aby pristúpil k jeho vypočutiu prostredníctvom videokonferencie alebo aby sa pokúsil zorganizovať vypočutie v Nemecku a presunul sa tam s týmto cieľom sám alebo na tento účel splnomocnil nemecké súdne orgány, spadá do jeho výsostnej voľnej úvahy a nemožno ju analyzovať ako porušenie základného práva dieťaťa mať možnosť vyjadriť sa.

107. K inému záveru by podľa môjho názoru nemohla viesť ani skutočnosť, že Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao vo svojom rozsudku zo 16. decembra 2009 nielen nariadil vrátenie Andrey, ale aj rozhodol o jej zverení do osobnej starostlivosti otca.

20 — Pozri článok 11 ods. 3 a 6 nariadenia č. 2201/2003.

108. Ako Súdny dvor uviedol v už citovanom rozsudku Povse, nariadenie č. 2201/2003 umožňuje súdu členského štátu pôvodu rozhodnúť o vrátení dieťaťa po tom, ako bolo vydané rozhodnutie o nevrátení, a to bez toho, aby musel predtým rozhodnúť o definitívnom zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti.²¹ Umožňuje mu však aj obe rozhodnutia spojiť a rozhodnúť o definitívnom zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti, ako to jasne vyplýva z článku 11 ods. 7, takže rozhodnutie o vrátení dieťaťa sa zdá ako dôsledok tohto zverenia.

109. Výhodou takého postupu je možnosť vyhnúť sa tomu, aby sa dieťa muselo v zvýšenej miere pohybovať medzi dotknutými členskými štátmi, ak by súd členského štátu pôvodu usúdil, že by malo byť v konečnom dôsledku zverené do starostlivosti rodičovi, ktorý dieťa neoprávnene premiestnil alebo zadržiava. Takýto postup však predpokladá, že sudca má k dispozícii dostatok informácií, aby mohol o takomto zverení rozhodnúť, vrátane vypočutia dieťaťa v prípade, že toto dieťa má dostatočnú schopnosť formulovať svoje vlastné názory.

110. Na rozdiel od nemeckej vlády a Komisie sa nedomnievam, že v tomto prípade by vypočutie dieťaťa súdom členského štátu výkonu v rámci konania, ktoré viedlo k vydaniu

rozhodnutia o nevrátení, bolo nevyhnutne nedostatočné na prijatie záveru, že právo dieťaťa vyjadriť sa bolo dodržané, pretože malo oveľa užší cieľ, ktorý bol viazaný na vrátenie.

111. Otázka vrátenia a otázka definitívneho zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti vzájomne súvisia. Platí to o to viac, že v prejednávanej veci Andrea vyhlásila, že nesúhlasí so svojím vrátením do Španielska, čo *a fortiori* znamená, že nesúhlasí s tým, aby bola zverená do osobnej starostlivosti svojho otca. Možnosť súdu členského štátu pôvodu dospieť k názoru, že dieťa možno vypočuť v súvislosti s jeho zvereníom do osobnej starostlivosti, teda závisí od okolností a obsahu vypočutia tohto dieťaťa v členskom štáte výkonu. Podľa mňa je dôležité ponechať v tejto oblasti na voľnú úvahu vnútroštátneho súdu, či mu toto vypočutie poskytuje dostatočné informácie, aby rozhodol o definitívnom zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti v rozhodnutí vydanom na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003.

112. Ďalej je potrebné dodať, že ako na pojednávaní uviedla španielska vláda, rozhodnutie o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti, akým je rozsudok Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao zo 16. decembra 2009, sa nazýva „konečným“ len preto, aby sa odlišovalo od predbežných opatrení prijatých počas rozvodového konania a že

21 — Bod 54 tohto rozsudku znie:
„Tak isto články 40 a 42 až 47 nariadenia [č. 2201/2003] nepodmieňujú vôbec výkon rozhodnutia, vydaného na základe článku 11 ods. 8 a pripojenie osvedčenia uvedeného v článku 42 ods. 1 [tohto] nariadenia prijatím predchádzajúceho rozhodnutia v oblasti opatrovníckeho práva k dieťaťu alebo práva na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti.“

takéto rozhodnutie v zásade môže byť zmenené buď na základe dohody rodičov, alebo v prípade výskytu nových dôkazov.

B — *Preskúmanie prejudiciálnych otázok*

113. Komisia napokon tvrdí, že v prejednávanej veci Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 5 de Bilbao nemohol oprávnené dospieť k záveru, že podmienka uvedená v článku 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 bola splnená vzhľadom na dobu, ktorá uplynula od vypočutia dieťaťa v Nemecku, teda takmer deväť mesiacov.

114. Táto doba sa nepochybné môže v rámci konania o vrátení zdať dlhá, ale opäť pripomínam, že neviem, čo by ďalšie vypočutie dieťaťa mohlo priniesť, keď už raz toto dieťa vyhlásilo, že nesúhlasí so svojím vrátením do Španielska.

115. Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy preto navrhujem Súdnemu dvoru, aby rozhodol, že článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že podmienka uvedená v tomto ustanovení je splnená, ak bolo dieťa vypočuté súdnymi orgánmi členského štátu výkonu v rámci konania, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia o nevrátení, a ak príslušný súd členského štátu toto vypočutie zohľadnil vo svojom rozhodnutí nariaďujúcom vrátenie dieťaťa prijatom na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003.

116. Vzhľadom na moje stanovisko v súvislosti s predpokladom, na ktorom stoja prejudiciálne otázky položené Oberlandesgericht Celle, preskúmam tieto otázky len subsidiárne.

117. V uvedených otázkach, ktoré navrhujem preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či nariadenie č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že súd dožiadaného členského štátu môže brániť výkonu osvedčeného rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa nasledujúceho po rozhodnutí o nevrátení, ak sa zdá, že toto dieťa nemalo v rozpore s ustanoveniami týkajúcimi sa osvedčenia vydaného v zmysle článku 42 uvedeného nariadenia možnosť vyjadriť sa, v rozpore s ustanoveniami uvedeného článku a základným právom uvedeným v článku 24 ods. 1 Charty základných práv.

118. Je preto potrebné pristúpiť k analýze tejto otázky, pričom je nepochybná skutočnosť, že dieťa, na ktoré sa vzťahovalo rozhodnutie prijaté podľa článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003, nemalo možnosť vyjadriť sa, na rozdiel od toho, čo je uvedené v osvedčení pripojenom k tomuto rozhodnutiu.

119. Rovnako ako Komisia a na rozdiel od nemeckej vlády sa domnievam, že aj v takomto prípade nemá súd členského štátu výkonu právo brániť výkonu dotknutého rozhodnutia. Tento môj postoj vyplýva zo systému stanoveného nariadením č. 2201/2003 v zmysle jeho výkladu v judikatúre.

120. Ako som uviedol, toto nariadenie, rovnako ako Haagsky dohovor z roku 1980, je založené na predpoklade, podľa ktorého neoprávnené premiestnenie alebo zadržiavanie dieťaťa v rozpore so súdnym rozhodnutím vážne poškodzuje záujmy tohto dieťaťa, takže je potrebné čo najrýchlejšie zabezpečiť jeho návrat na miesto pôvodného bydliska.

121. Takisto som už uviedol, že pridaná hodnota tohto nariadenia v porovnaní s dohovorom spočíva v stanovení systému, podľa ktorého je v prípade rozdielu v posúdení medzi súdom zvyčajného bydliska dieťaťa a súdom miesta, kde sa neoprávnenne nachádza, príslušný prvý z uvedených súdov a svojím spôsobom má posledné slovo, pokiaľ ide o rozhodnutie, či sa dieťa skutočne má alebo nemá vrátiť na miesto svojho pôvodného pobytu.

122. Táto príslušnosť súdu členského štátu pôvodu spočíva na predpoklade, že tento súd je v najlepšom postavení prijať konečné rozhodnutie o vrátení, pretože môže z okruhu ľudí, ktorí dieťa obklopujú, ako aj od všetkých osôb, s ktorými je dieťa v kontakte, získať

všetky informácie umožňujúce posúdiť, či existuje legitímny dôvod pre nesúhlas s jeho vrátením.

123. Štruktúra a cieľ tohto systému boli veľmi jasne vysvetlené v už citovanom rozsudku Súdneho dvora Povse v odpovedi na otázku, či rozhodnutie, ktorým sa priznáva dočasné právo opatrovníctva alebo dočasné právo na zverenie dieťaťa do osobnej starostlivosti, ktoré vydal následne súd členského štátu výkonu a ktoré sa považuje za vykonateľné podľa práva tohto štátu, bráni výkonu skoršieho rozhodnutia, ktorým sa nariaďuje vrátenie dieťaťa a ktoré bolo prijaté na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003 a osvedčené podľa článku 42 rovnakého nariadenia.

124. Súdny dvor konštatoval:

„73 Z...ustanovení [článku 42 ods. 1 a článku 43 ods. 1 a 2 nariadenia č. 2201/2003], ktoré zakladajú jasné rozdelenie právomocí medzi súdy členského štátu pôvodu a členského štátu výkonu a ktoré sa zameriavajú na rýchle vrátenie dieťaťa vyplýva, že osvedčenie vydané na základe článku 42 [tohto] nariadenia, ktoré priznáva takto osvedčenému rozhodnutiu osobitnú vykonateľnosť, nemožno napadnúť žiadnym opravným prostriedkom. Dožiadaný súd môže len skonštatovať vykonateľnosť takéhoto rozhodnutia, keďže jediný dôvod, ktorého sa možno dovolať voči osvedčeniu je oprava alebo

pochybnosti o originalite podľa pravidiel členského štátu pôvodu (pozri v tomto zmysle rozsudok Rinau, už citovaný, body 85, 88 a 89). Jediné právne pravidlá dožiadaného členského štátu, ktoré sú uplatniteľné, sú pravidlá, ktoré upravujú procesné otázky.

sa netýka ani požiadaviek na formu ani procesných otázok, ale hmotnoprávnych pravidiel.

74 Naopak otázky, ktoré sa týkajú dôvodnosti rozhodnutia ako takého, najmä otázka, či podmienky, ktoré sa vyžadujú preto, aby súd majúci právomoc mohol vydať toto rozhodnutie, sú splnené, vrátane prípadných námietok, ktoré sa týkajú právomoci, musia byť vznesené v konaní pred súdmi členského štátu pôvodu, v súlade s pravidlami jeho právneho poriadku. Rovnako návrh na odklad výkonu osvedčeného rozhodnutia možno podať len na súd, ktorý má právomoc členského štátu pôvodu v súlade s pravidlami jeho právneho poriadku.

76 Preto nezlučiteľný charakter v zmysle článku 47 ods. 2 druhého pododseku nariadenia [č. 2201/2003], osvedčeného rozhodnutia s neskorším vykonateľným rozhodnutím sa musí overiť len so zreteľom na prípadné rozhodnutia vyhlásené neskôr súdmi členského štátu pôvodu, ktoré majú právomoc.“

125. Z uvedeného preto vyplýva, že súd členského štátu výkonu nemôže brániť výkonu osvedčeného rozhodnutia vydaného na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003.

126. Domnievam sa, že tento výklad uvedeného nariadenia musí platiť aj vo výnimočnom prípade, keď osvedčenie nebolo vystavené riadne v tom zmysle, že dieťa nemalo možnosť vyjadriť sa.

75 Takto žiaden dôvod nemožno vzniesť v konaní pred súdmi členského štátu premiestnenia proti výkonu takéhoto rozhodnutia, keďže právne pravidlá tohto štátu upravujú výlučne procesné otázky v zmysle článku 47 ods. 1 [tohto] nariadenia, to znamená možnosti výkonu rozhodnutia. Konanie ako toto, ktoré je predmetom tejto prejudiciálnej otázky

127. V tomto nariadení sa totiž normotvorca Spoločenstva poučil z nedostatkov Haagskeho dohovoru z roku 1980, v ktorom rozdiely medzi súdmi zmluvných štátov týkajúce sa posúdenia najlepších záujmov dieťaťa, ak sú tieto záujmy posudzované vo svetle verejného

poriadku jednotlivým členských štátov, viedli k legalizácii únosu dieťaťa.

ktoré tento súd môže alebo musí s odovzdaním nesúhlasiť.²³ V rámcovom rozhodnutí preto bolo zámerom normotvorcu, aby sa dodržiavanie základných práv stalo predmetom dvojitej kontroly, a to zo strany žiadajúcich aj dožiadaných členských štátov.

128. Normotvorca preto po prvé v rámci článku 42 nariadenia č. 2201/2003 stanovil, že základné práva majú mať autonómny obsah, ktorý je vo všetkých členských štátoch jednotný a zodpovedá Charte základných práv. Po druhé usúdil, že úroveň vzájomnej dôvery členských štátov v schopnosť súdov iných členských štátov zabezpečiť skutočnú ochranu týchto práv umožňuje doviest tento spôsob uvažovania až do konca a priznať konečnému rozhodnutiu vydanému miestne príslušným súdom osobitnú vykonateľnosť, ktorú nemožno v iných členských štátoch spochybníť.

130. Naopak v nariadení č. 2201/2003 normotvorca Spoločenstva urobil smerom k vzájomnému uznávaniu o krok viac, pretože uvedenú dvojitú kontrolu nestanovil. Uvedený krok navyše však nemôže mať za následok menšiu ochranu základných práv dieťaťa. Ako som uviedol, normotvorca Spoločenstva v odôvodnení č. 33 uvedeného nariadenia pripomenul význam dodržiavania týchto práv. Usúdil však, že ich môžu chrániť súdy členského štátu pôvodu.

129. V tejto súvislosti stačí porovnať znenie ustanovení kapitoly III oddielu 4 nariadenia č. 2201/2003, ktoré túto osobitnú vykonateľnosť upravujú, s ustanoveniami článkov rámcového rozhodnutia Rady 2002/584/SVV²² o európskom zatykači. Toto rámcové rozhodnutie výslovne stanovuje, že odovzdanie osoby, na ktorú bol vydaný európsky zatykač, sa musí uskutočniť na základe rozhodnutia súdu členského štátu výkonu a uvádza dôvody, pre

131. Ak sa preto rodič domnieva, že rozhodnutie nariaďujúce vrátenie dieťaťa bolo prijaté bez toho, aby malo dieťa v rozpore s jeho základným právom možnosť vyjadriť sa, a teda, že osvedčenie je poznačené chybou, prináleží mu, aby toto rozhodnutie napadol na príslušnom súde členského štátu pôvodu, pričom však podanie tohto opravného prostriedku nemôže ako také odôvodniť prerušenie výkonu uvedeného rozhodnutia v členskom štáte výkonu.

22 — Rámcové rozhodnutie z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (Ú. v. ES L 190, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34, ďalej len „rámcové rozhodnutie“).

23 — Pozri články 3 a 4 rámcového rozhodnutia.

132. Nemecká vláda vyzýva Súdny dvor, aby svoje odôvodnenie rozšíril na základe zohľadnenia hypotézy, podľa ktorej príslušné súdy členského štátu pôvodu nesplnili svoje povinnosti a nezmenili rozhodnutie poznačené zjavným porušením základných práv.

133. Táto vláda totiž tvrdí, že súd dožiadaného členského štátu by mal mať možnosť zabrániť výkonu takéhoto rozhodnutia, ak opravný prostriedok na súdoch členského štátu pôvodu nemal úspech, hoci základné právo dieťaťa zjavne nebolo zohľadnené. Uvedená vláda tvrdí, že v takomto prípade nariadenie č. 2201/2003 nemôže vyžadovať výkon rozhodnutia, ktoré zjavne porušuje základné práva. Svoju argumentáciu zakladá na skutočnosti, že v prejednávanej veci bol opravný prostriedok, ktorý matka Andrey podala v Španielsku proti rozsudku zo 16. decembra 2009, neúspešný.

134. Domnievam sa, že v prejednávanej veci nie je potrebné zaujať stanovisko k takejto hypotéze. Po prvé, ak Súdny dvor prijme moju analýzu predpokladu, z ktorého vyplývajú prejudiciálne otázky, nemožno hovoriť o zjavnom porušení základného práva dieťaťa vyjadriť sa. Toto právo bolo dodržané. Po druhé španielska vláda na pojednávaní spochybnila tvrdenie, že matka dieťaťa vyčerpala všetky opravné prostriedky, ktoré sú jej v Španielsku

k dispozícii. Okrem toho táto vláda uviedla, že v jej vnútroštátnom právnom poriadku existuje opravný prostriedok osobitne určený na prípady, v ktorých účastník konania namietá, že boli porušené jeho základné práva.

135. V tejto súvislosti zastávam názor, že existencia opravných prostriedkov v právnom poriadku členského štátu pôvodu (ktoré v prejednávanej veci boli k dispozícii) určených na to, aby dotknutým osobám umožnili spochybniť dôvodnosť rozhodnutia, ktoré bolo v zmysle článku 42 nariadenia č. 2201/2003 osvedčené, a teda aj dodržanie základných práv súdom, ktorý toto rozhodnutie vydal, je nevyhnutnou protiváhou neexistencie akejkoľvek možnosti spochybniť toto rozhodnutie v členskom štáte výkonu.

136. V každom prípade situácia, ktorú opisuje nemecká vláda, by v zásade nemala nastať. Úlohou vnútroštátnych súdov je uplatňovať právo Únie v súlade so základnými právami, pričom v prípade pochybností o ich pôsobnosti majú uvedené súdy predložiť Súdnemu dvoru otázku v rámci prejudiciálneho konania. Členským štátom tiež prináleží, aby vo svojom právnom poriadku upravili dostatočné opravné prostriedky na zabezpečenie účinného dodržiavania týchto práv. Dodržiavanie uvedených povinností je napokon predmetom preskúmania Komisiou, ktorá najmä môže začať proti členskému štátu konanie o nesplnení povinnosti, ak jeho súdy

a osobitne najvyšší súd uvedené povinnosti nedodržiali.²⁴

vážne narušený, ak by výkon takéhoto rozhodnutia mohol byť nejakým spôsobom napađený na súdoch členského štátu výkonu a ak by mohol závisieť od výsledku konania na týchto súdoch.

137. Prejednávaná vec neodôvodňuje pochybnosti o schopnosti právneho poriadku každého členského štátu zabezpečiť také uplatnenie nariadenia č. 2201/2003, ktoré dodržiava základné práva dieťaťa.

138. Naopak poukazuje na to, že uznať súdom členských štátov výkonu právo na nesúhlas by mohlo znovu vytvoriť možnosť neodôvodneného blokovania a oneskorenia pri výkone rozhodnutí nariaďujúcich vrátenie dieťaťa prijatých na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003. Ako som už uviedol, v osobitnej a veľmi bolestnej oblasti únosov detí spôsobuje každý mesiac oneskorenia pri výkone rozhodnutia o vrátení sťaženie vrátenia a komplikuje tak situáciu. Potrebný účinok nariadenia č. 2201/2003 by bol preto

139. Vzhľadom na tieto úvahy navrhujem, aby Súdny dvor predchádzajúcu odpoveď doplnil v tom zmysle, že aj za predpokladu, že dieťa nemalo možnosť vyjadriť sa v rozpore s informáciami uvedenými na osvedčení vydanom podľa článku 42 nariadenia č. 2201/2003 a v rozpore s ustanoveniami tohto článku, ako aj so základným právom zakotveným v článku 24 ods. 1 Charty základných práv, toto nariadenie je potrebné vykladať v tom zmysle, že súd dožiadaného členského štátu nemôže brániť výkonu osvedčeného rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa a prijatého na základe článku 11 ods. 8 tohto nariadenia.

24 — Rozsudok z 9. decembra 2003, Komisia/Taliansko, C-129/00, Zb. s. I-14637, bod 32.

IV — Návrh

140. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem Súdnemu dvoru, aby odpovedal na prejudiciálne otázky, ktoré položil Oberlandesgericht Celle, takto:

Článok 42 ods. 2 písm. a) nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že podmienka uvedená v tomto ustanovení je splnená, ak bolo dieťa vypočuté súdnymi orgánmi členského štátu výkonu v rámci konania, ktoré viedlo k vydaniu rozhodnutia o nevrátení, a ak príslušný súd členského štátu toto vypočutie zohľadnil vo svojom rozhodnutí nariaďujúc om vrátenie dieťaťa a prijatom na základe článku 11 ods. 8 nariadenia č. 2201/2003.

Aj za predpokladu, že dieťa nemalo možnosť vyjadriť sa v rozpore s informáciami uvedenými na osvedčení vydanom podľa článku 42 nariadenia č. 2201/2003 a v rozpore s ustanoveniami tohto článku, ako aj so základným právom zakotveným v článku 24 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie, toto nariadenie je potrebné vykladať v tom zmysle, že súd dožiadaného členského štátu nemôže brániť výkonu osvedčeného rozhodnutia nariaďujúceho vrátenie dieťaťa a prijaté ho na základe článku 11 ods. 8 tohto nariadenia.